

Mark och Vandring- leder på Tynningö 2011

Beskrivning av TGEFs mark och vandringsleder söder om **Tynningövägen** från vägskälet vid **Soluddsstigen** och österut.

Beskrivningen fokuserar på skogsmark - ängsmark och kärrmark avhandlas mer summariskt.

Tynningö är en spännande ö nära Vaxholm med innerskärgårdens omväxlande natur. Ca 300 tomtägare äger genom TGEF, Tynningö Gård Ekonomisk Förening, runt 100 hektar skogsmark på ön.

Skogen ska vårdas och göras tillgänglig och ge naturupplevelser. Sommarstugor övergår i permanentboende och det finns anledning att märka ut vandringsleder, utsiktsplatser och badplatser.

Detta för att underlätta för alla att ströva och lära känna sin skog och sin ö.

De som bidragit till denna skogsbeskrivning:

Allan Klingström, idé, texter och foton

Annika Langsten, texter och foton

Erik Larsson, layout och foton

©2011

Detta projekt har fått stöd av LONA, Lokala Naturvårdssatsningen, en del av Naturvårdsverket.

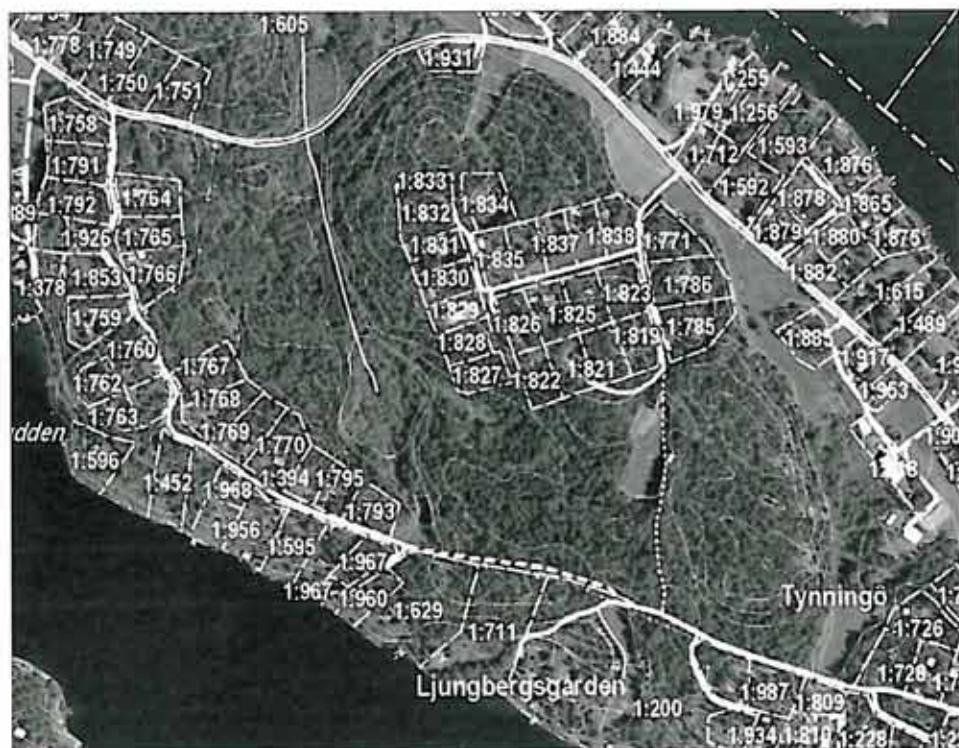
1A

Soluddsstigen

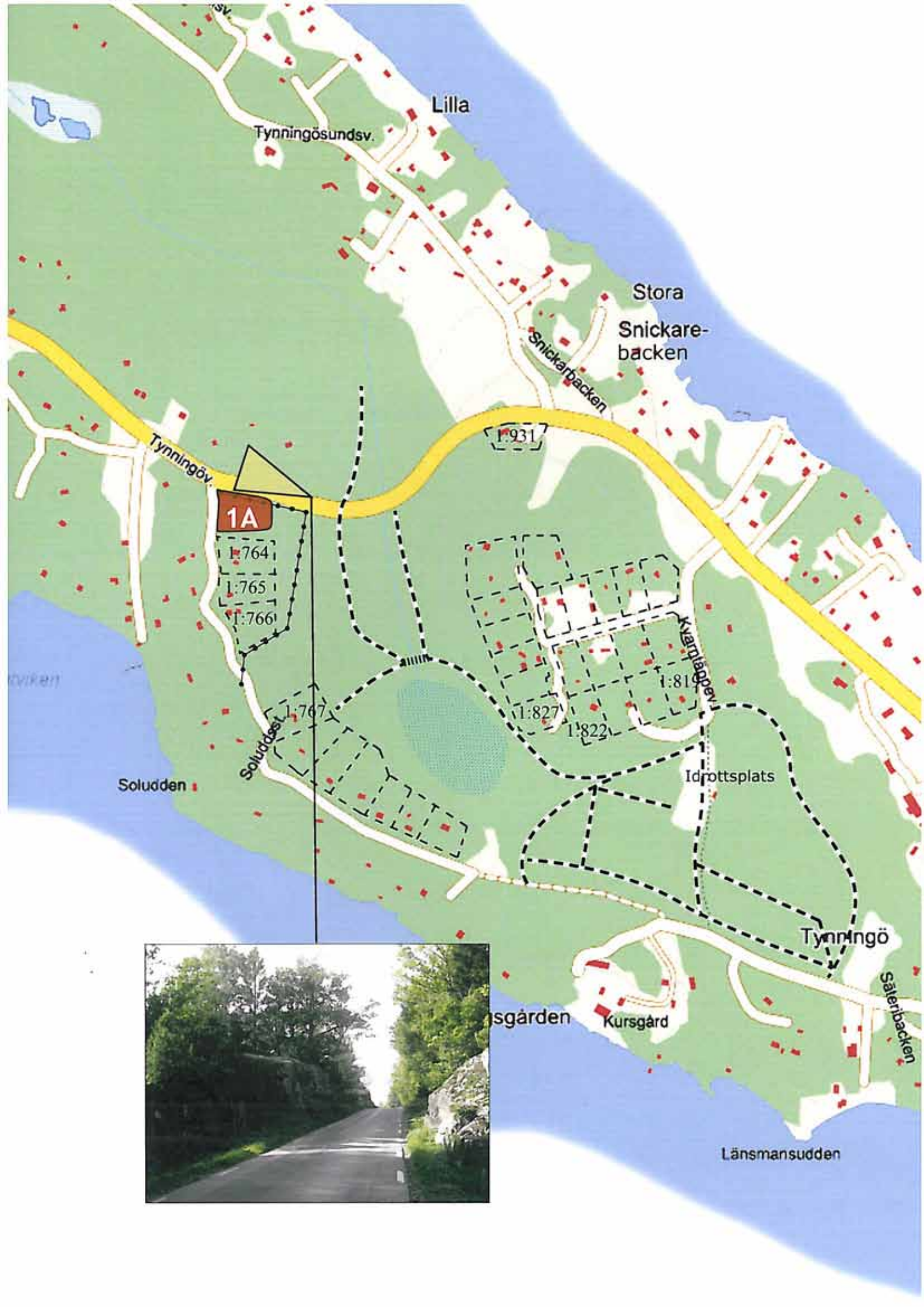
Vid vägskälet och upp till tomten 1:764 finns ett skogs- och bergsparti om ca 90 x 100 m. Området är uppbrutet i mindre, djupa partier med ek och gran. Detta omväxlar med bergknallar med tall och lav. Bergspartiet sluttar sedan brant ner mot en kraftledningsgata och en vandringsled mot öster. Området begränsas alltså av 1:764, Soluddsstigen och Tynningövägen. Närmast Soluddsstigen är området lättillgängligt men i övrigt är terrängen besvärlig. TGEF har försökt att avstycka 1A, men Vaxholms kommun har inte godkänt detta.

Otillgängligt och tätbevuxet.

Tomtkarta (©Lantmäteriet).

1B

Granplantering och dalgång

Den fortsatta beskrivningen börjar från **Tynningövägen** där vandringsleden korsar vägen. Området nära vägen är fuktigt och planterat med gran upp mot en dalgång. Planteringen gjordes under 50-talet och har sedan inte skötts om. En kraftledning följer dalgången och granar har röjts och fått ligga liksom rotvältor.

En del av träden har vuxit kraftigt, andra har fått stå för tätt utan skötsel. Det rör sig om ett hundratal träd i en blandning av timmerträd och "flaggstänger" som duger till massaved. Detta är en av få skogsplanteringar på ön. Trots granen är undervegetationen fläckvis örtrik med bl a en orkidé, *Skogsknipprot* (*Epipactis helleborine*), och en sirlig liten ormbunke, *Ekbräken* (*Gymnocarpium dryopteris*), för att nämna några arter. Marken är delvis täckt av en tjock matta av intensivt grön *Husmossa* (*Hylocomium splendens*). Här brukar det vara lätt att hitta massor med *Blodrisk* (*Lactarius deterrimus*), *Blektaggsvamp* (*Hydnum repandum*) mm.

Låt stå! - eller?

Ur strikt skoglig/ekonomisk synpunkt borde beståndet ha avverkats för länge sedan. Om man skulle gallra nu, skulle en del av träden blåsa omkull.

Vidare tål inte gran att friställas och utsättas för mer ljus – gran i kanten av hyggen brukar faktiskt dö. Alltså: Låt planteringen stå eller avverka och återplantera med ädellövträd!

Kraftledningen

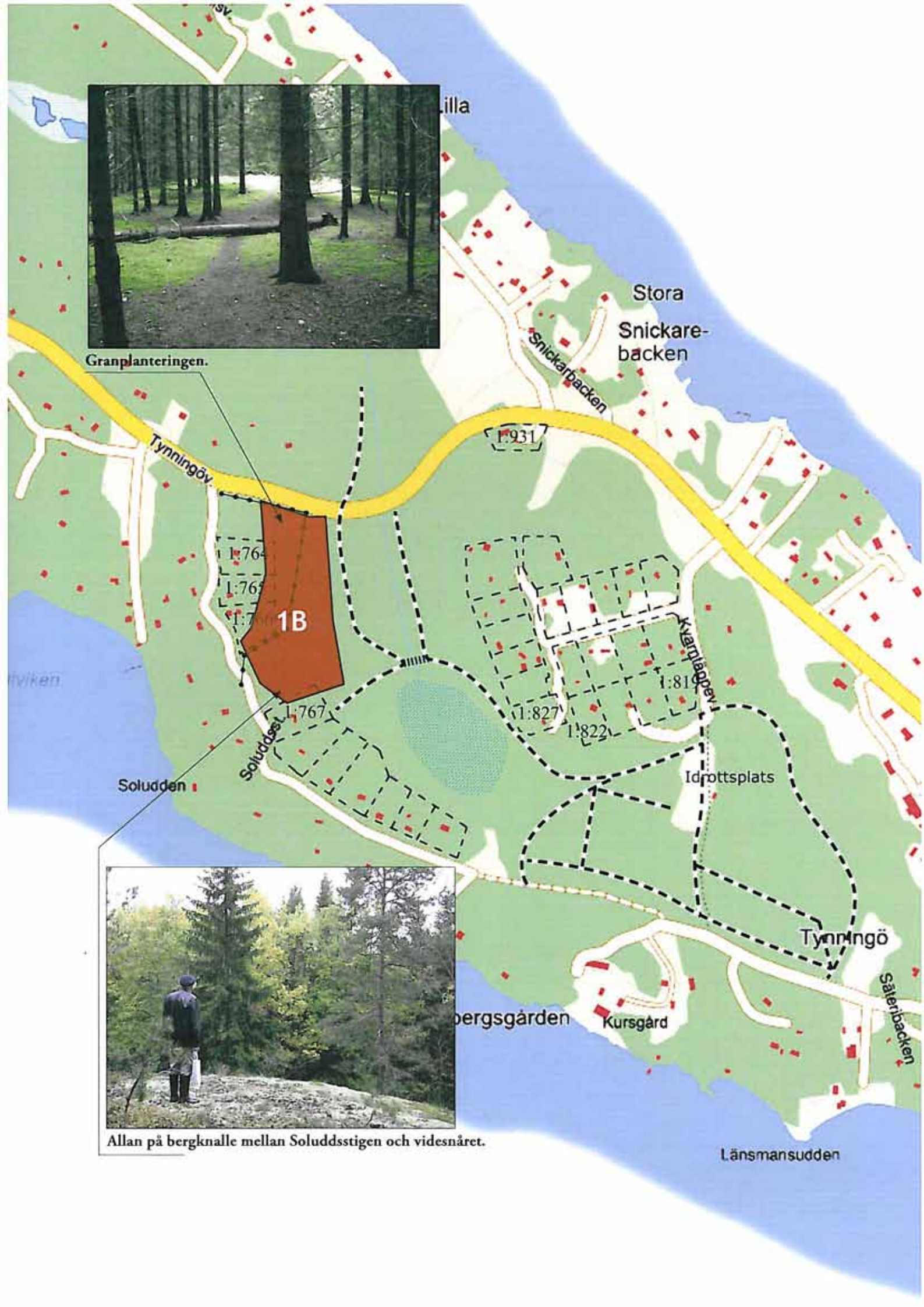
Om man följer kraftledningen hela dalgången upp till **Soluddsstigen** finner man flera fuktiga partier. På ett ställe växer *Missne* (*Calla palustris*), en överraskning för den som håller i pennan. Här finns även förekomster av *Vitmossa* (*Sphagnum spp*) och två arter av *halvgräs* (*Carex*). Under kraftledningen växer även *Brakved* (*Rhamnus frangula*), vilket är ovanligt på Tynningö. Brakved är en buske eller mindre träd, som är värd för citronfjäril. Kraftledningen går i en dalgång som periodvis är sumpig och vattenförande. Västra sidan är brant upp mot tomterna 1:764, 1:765 och 1:766. På flera ställen styckas denna sida upp av djupa klyftor. I botten på dessa växer ofta kraftiga granar, ekar med annan inblandning. Klyftorna ger vindskydd och träden har nått imponerande dimensioner. Östra sidan av dalgången är en skogsklädd höjdsträckning med blandskog, som sedan sluttar ner mot vandringsleden.

Missne.

Granplanteringen.

Allan på bergknalle mellan Soluddsstigen och videsnåret.

Tvär sluttning

Kraftledningen viker av mot sydväst och följer tomtgränsen mot **1:766** och passerar **Soluddsstigen**, där den ligger som högst. Mellan **1:766** och **1:767** ligger ett 100 m brett parti. Detta sluttar tvärt ner från vägen. Området nedanför den tvära sluttningen från **Soluddsstigen** går lätt att nå, om man går ner vid kraftledningen och parallellt med **Soluddsstigen**, där den stupar ner.

Här ligger ett långsträckt skogskärr (Se bild nedan) med *Vitmossa* (*Sphagnum spp*) samt *halvgräs* (*Carex spp*) och vattengölar. *Al* växer i kärret och *skvattram* med gran i kanterna och enstaka björkar. Om man passerar kärret finner man att området höjer sig till ett mindre hållmarksområde med tall och lav. Detta sluttar sedan ner mot vandringsleden, där vi började med att beskriva granplanteringen.

Otillgängligt

Hela det beskrivna området från **Soluddsstigen**, via kärret, hållmarken och sluttningen ner till vandringsleden är otillgängligt och sällan besökt. Men existensen av stora kärr och fuktiga partier på hög höjd påverkar öns grundvatten positivt. Området är även av visst jaktintresse.

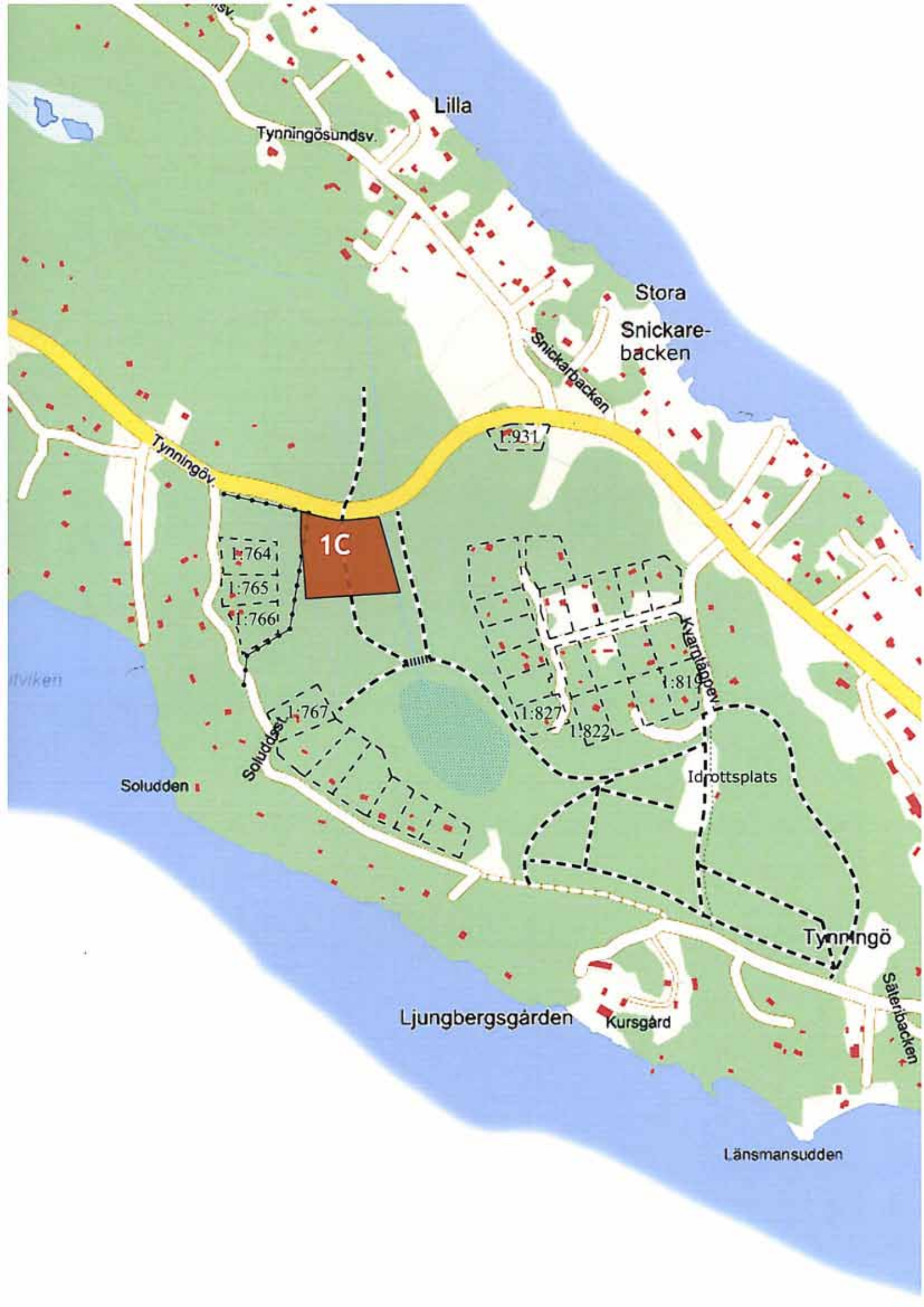
Videkärr och bergknalle

Vi går tillbaka till korsningen Tynningövägen/vandringsleden. Nära leden finns en bergknalle på östra sidan av leden, som omges av gammal ek och gran, björk, tall, al, ask och rönn. Mellan bergknallen och Tynningövägen börjar ett videokärr, som breder ut sig på båda sidor av vägen. Kärret avvattnas mot väster. Det är helt omöjligt att korsa och ska lämnas åt sitt öde. Det är faktiskt positivt med tanke på öns grundvatten. Men man får se upp, så att inte Tynningövägen står under vatten vid snösmältning.

Mot öster begränsas kärret av en brant sluttning som gör det omöjligt att komma fram mellan kärret och sluttningen. Man får gå tillbaka något för att ta sig upp på marken ovanför kärret. När man kommit upp finner man att marken är bevuxen med mager tall och björk. Berg går i dagen utan att vara en typisk hållmark. Den lutar endast svagt ner mot kanten ovanför kärret. Det går lätt att gå på kanten av sluttningen och titta ner på videokärret och sedan ta sig ner igen till marken nedanför.

Det långsträckta skogskärret mellan tomterna

Lilla

Tynningösundsv.

Stora

Snickare-
backen

Snickarbacken

1:931

Tynningöväg

1C

1:764
1:765
1:766

1:827
1:822
1:810

Kvarlappsvägen

Idrottsplats

Tynningö

Säterbacken

Ljungbergsgården

Kursgård

Länsmansudden

Soludden

Soludden

1:767

Staviken

2A

Ytterligare granplantering

Kärret övergår nedanför slutningen i ännu en gammal granplantering. Beståndet har aldrig gallrats och består av flera hundra granar av mycket olika dimensioner. Som det nu är har denna gamla granplantering ett stort skönhetsvärde. Marken täcks av en tjock matta av smaragdgrön mossa. Det botaniska namnet är *Husmossa* (*Hylocomium splendens*), en art som i århundraden använts som tätning mellan stockar i timmerhus. I mossmattan finns även andra arter t.ex. *Väggmossa* (*Pleurotium Schreberi*) som också använts att täta husen – lekmannen ser kanske ingen skillnad. Den gamla granplanteringen är även ett fantastiskt svampställe.

Det går fortfarande att se att marken är färad av hjulspår, eller troligare, att man plöjde fåror vid planteringen. Den utfördes under 50-talet på mark som då måste ha varit betad hagmark. Marken lutar svagt mot öster ner mot ett kraftigt dike. Lutningen gör att grundvattnet rör sig mot diket. Det rörliga grundvattnet gör att granen vuxit kraftigt. I själva diket växer en del al och på sidorna självföryngrad smågran. Den bör gallras och säljas som julgran.

Klingens dike*

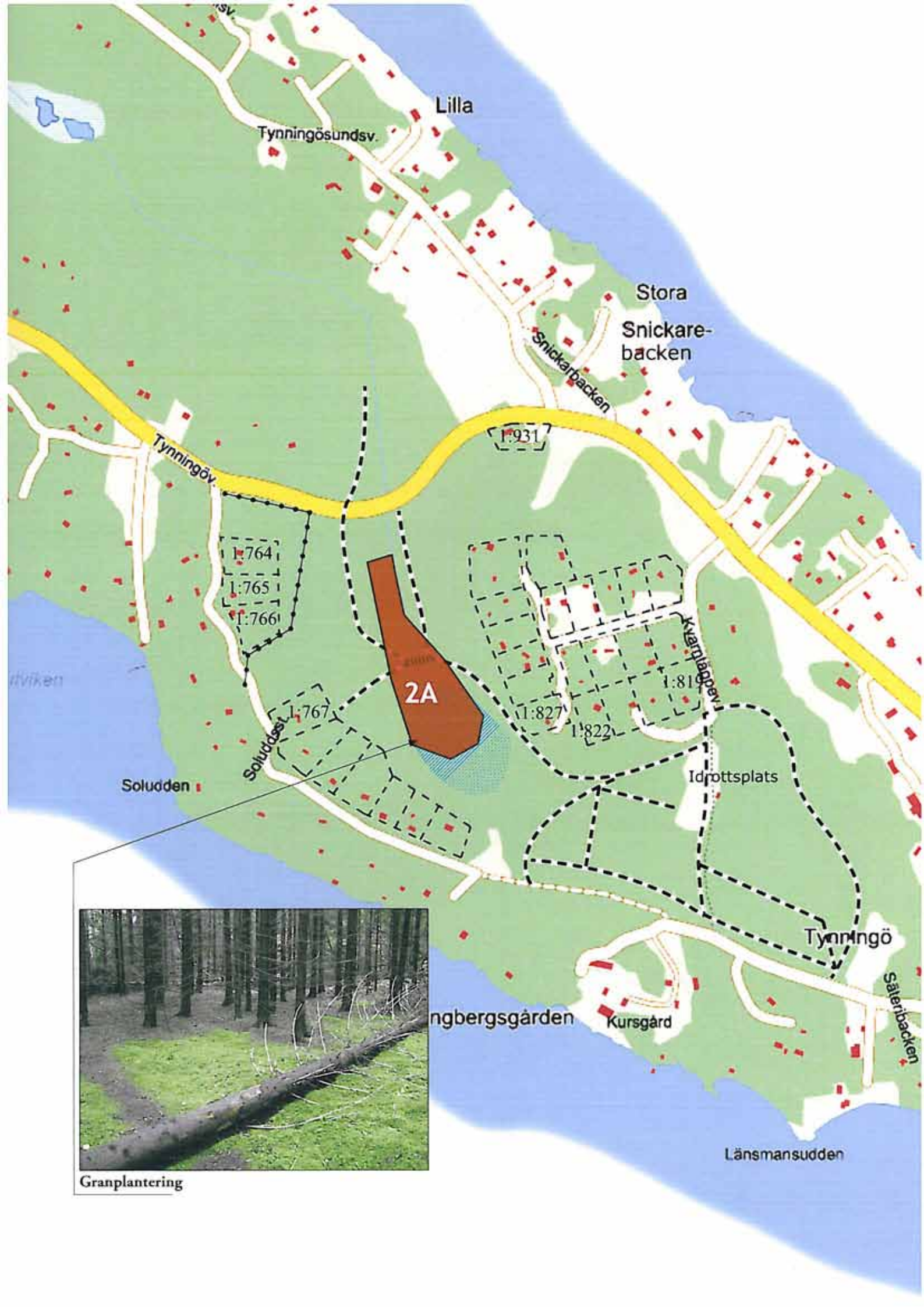
Diket har för stora dimensioner för att ha grävts vid planteringen. Diket går rakt mot söder och avvattnar ett kärrområde på, i dag, ett par hektar. En gång var kärret större, men det dikades alltså och fick ge plats för betesmark som nu är granplanteringen. I dag letar sig vattnet från kärret via diket ner till videkärret på båda sidor om Tynningövägen och så småningom ner till **Stora Maren**. *(**Mårten Kling** var befallningsman på Tynningö säteri vid mitten av 1700-talet. Han lät dika ut ett kärr nära Marsviken, "Klingenkärr") *Kurt Runström, 2006 - Tynningö säteri i Värmdö skeppslag, sid 29.*

Klingens dike

Spången över Klingens dike

Granplantering

2B

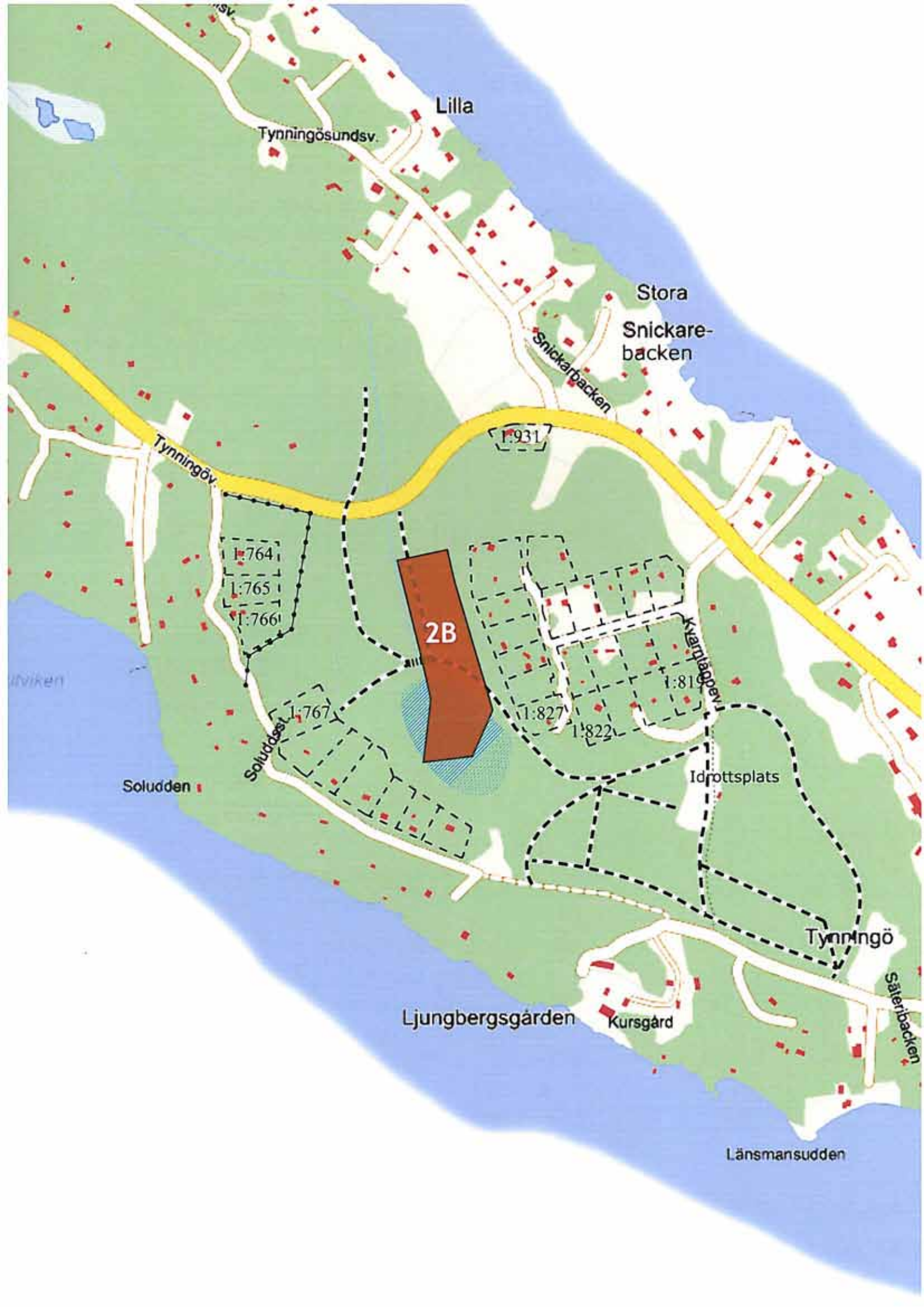
Vandringsleden tvärrar över det kraftiga diket med hjälp av en spång. Leden går i kanten av kärret – alltså kärret på västra sidan och en brant skogbevuxen stigning på östra sidan upp mot hörntomten 1:827 i bebyggelsen "Kvarntäppan".

Ridstigen

Vi går mot norr längs diket med sikte på Tynningövägen. På östra sidan av diket går en gammal väg, som nu växer igen med smågran. Vägen har märkts ut som "ridstig" i terrängen, men inte på kartan. Vägen landar efter en sväng upp i sluttningen så småningom nära bygdegården. Vid sidan av vägen sluttar marken i en kraftig stigning med berg och morän. Den är täckt av grov skog av tall, björk och något litet ek och gran. Högst upp glesnar skogsbeståndet och övergår i hållmark med tall.

Ridstigen.

Lilla

Tynningösundsv.

Stora

Snickare-
backen

Snickarbacken

Tynningövä

[1:931]

[1:764]
[1:765]
[1:766]

2B

Kvarläppsv.

[1:81]

[1:827]

[1:822]

[1:767]

Soludden

Soludden

Idrottsplats

Tynningö

Ljungbergsgården

Kursgård

Säterbacken

Länsmansudden

2C

Skidbacken med omnejd

Vi fortsätter att beskriva oss mer i detalj mot öster och tar avstamp vid skidbacken, som snabbt växer igen med tät björk från båda sidor. Numer (2011) är skidbacken delvis uppröjd, men den bör naturligtvis hållas efter för att inte bli igenvuxen igen.

Vi börjar med att beskriva skogen mellan tomten **1:931** och skidbackens björksly. Längst ner mot Tynningövägen växer ett litet tätt blandbestånd, som är självföryngrat och så tätt att det nu är svårt att glesa ut.

Beståndet bör tas bort helt och hållet. Någon enstaka förväxande tall, björk och gran kan lämnas, vilket kan bedömas när man röjer.

Högre upp i backen växer mest gran och något tall. Träden står tätt och ingen gallring har skett. Enstaka träd har timmerstorlek. Denna del av backen bör gallras mellan **1:931** och skidbacken. Avverkade träd kan lätt tas till vara.

Ännu högre upp i backen glesnar beståndet till en blåbärsbacke mot öster och hållmark mot väster och ännu högre upp tar hållmark vid med typisk mager tall.

Väster om hållmarken i backen och ännu högre upp mot väster växer gran, björk och något tall. Denna del bör gallras och skötas. Beståndet övergår i gles tall, som kan gallras i samband med övriga åtgärder i backen.

Högst upp finns en typisk hållmark med en fantastisk utsikt mot farleden in till Stockholm. Någon har för länge sedan borrarat fast en bänk i klippan, från vilken man kan beundra utsikten.

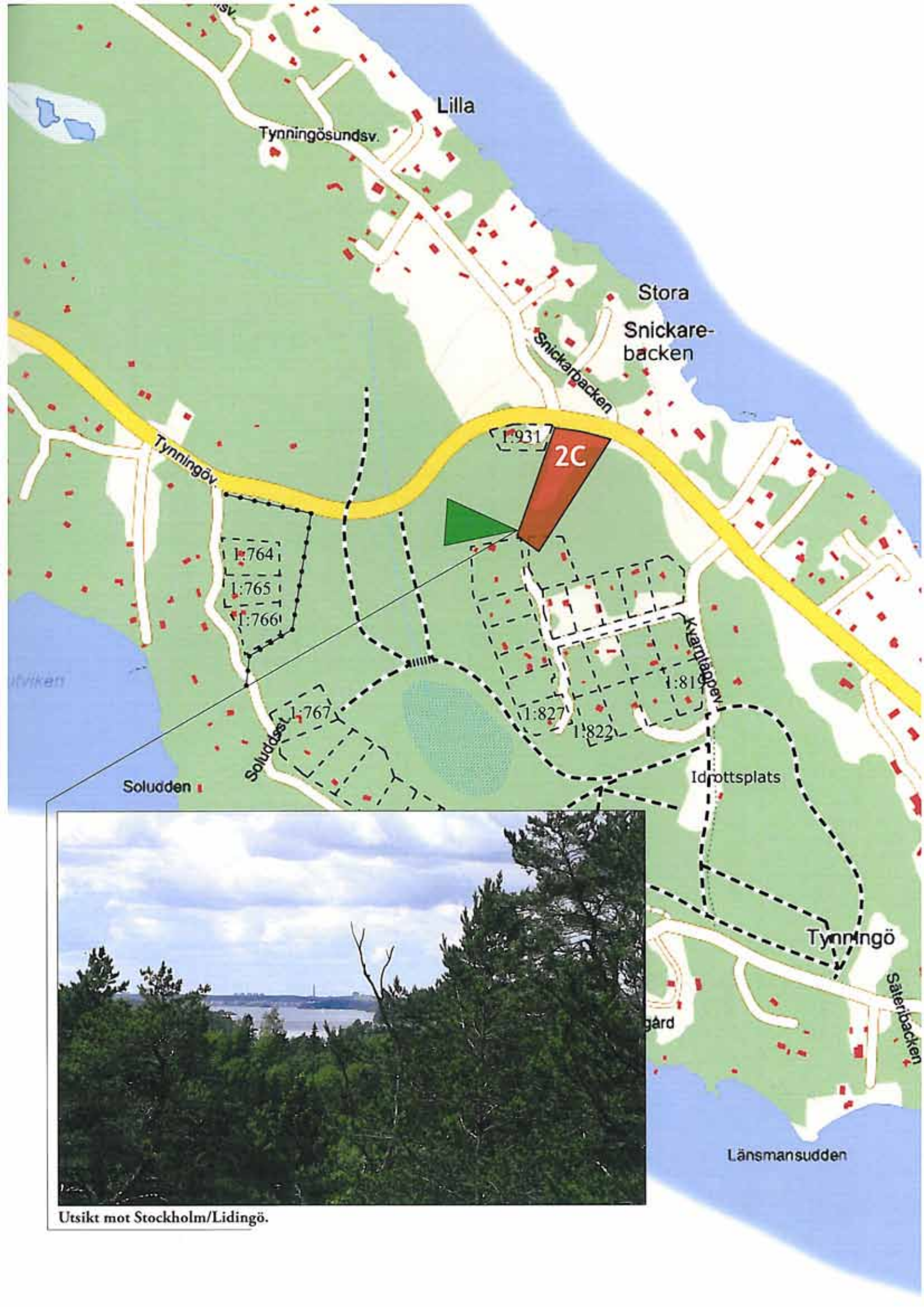
Bänken var i dåligt skick.
(Utbytt mot en ny juli -11)

Skidbacken.

Skog mellan 1:931 och skidbacken.

Utsikt mot Stockholm/Lidingö.

2D

Äng och blåbärsskog

Öster om skidbacken fram till Kvarntäppvägen med utarrenderad ängsmark längs Tynningövägen i norr och alla tomterna i Kvarntäppan i söder har vi ett skogsområde på ca fem hektar.

Överst mot Kvarntäppan finns hållmark med mager tall. I sluttningen mot norr och Tynningövägen växer gran, tall, björk och enstaka rönn. Berg kan gå i dagen, men till största delen har vi här en mycket vacker "blåbärsskog". Bitvis är träden grova timmerträd ner mot ängsmarken.

I beståndet längst ner mot ängsmarken är skogen tät och svårforcerad och bör röjas med varlig hand. Det går nästan inte att gå längs gränsen mot ängen. Dels har gränsen till ängen buskat igen, dels står grova träd tätt och något bör göras.

Alltså: Sluttningen är en mycket vacker blåbärsskog, och med litet tur hittar man här *Linnea* (*Linnaea borealis*), som blommar efter midsommar.

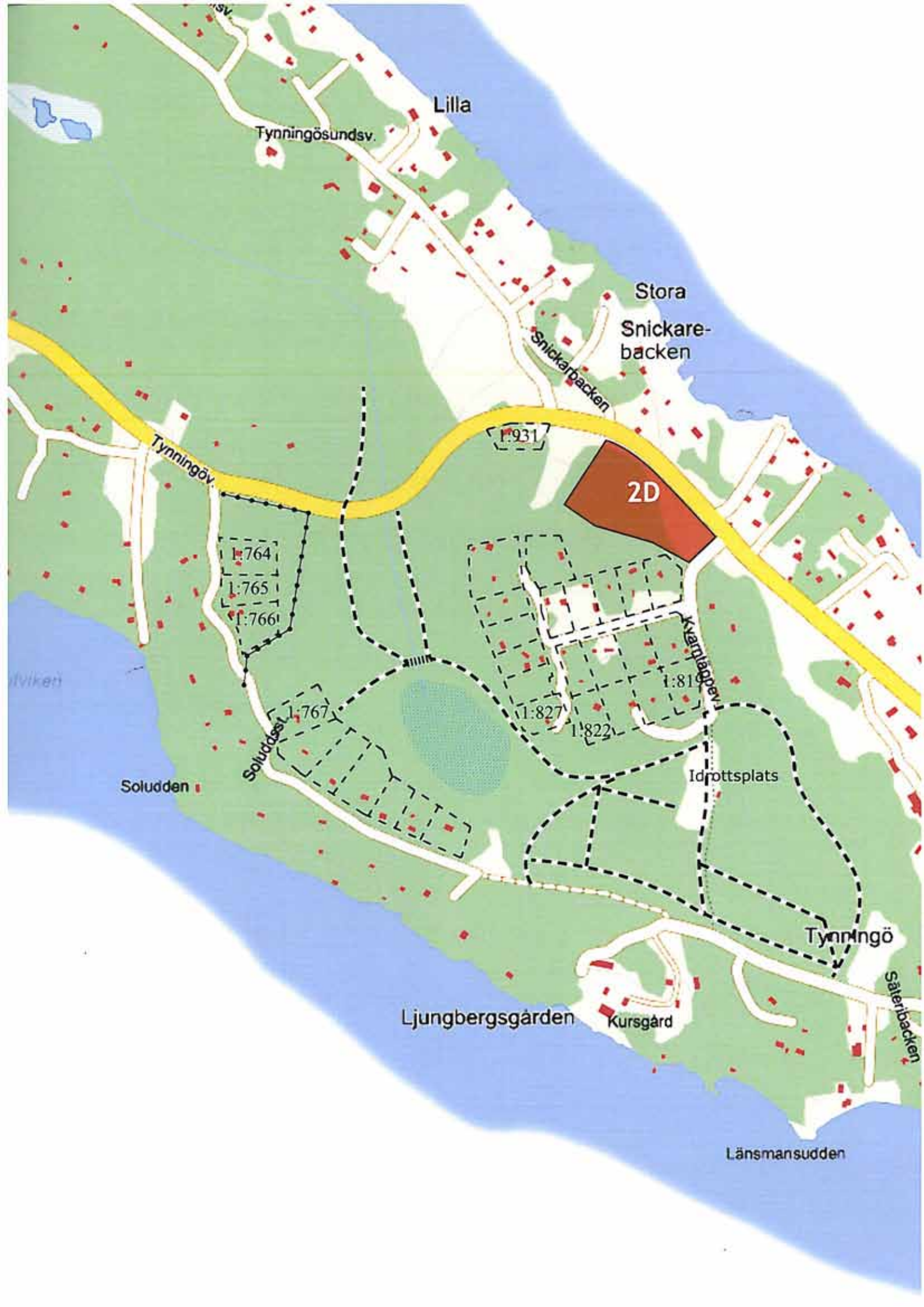
Här brukar finnas hur mycket blåbär som helst. Det skulle väcka protester om TGEF skulle avverka här.

Däremot kan man överväga att röja i gränsen mot ängen. Sly och en del grova träd kan med försiktighet avverkas. En vandringsled kan i så fall öppnas längs ängsmarken från Kvarntäppvägen och mot väster.

Ängen med träd i bakgrunden.

3

Vandringsled från Soluddsstigen och fram till idrottsplatsen längs östra delen av en bergshöjd.

Vi börjar nu från öster och går västerut...

Vandringsleden stiger kraftigt upp från Soluddsstigen och upp mot hållmark och leden fortsätter sedan nästan fram till idrottsplatsen. Nära Soluddsstigen finns ett mindre område med tät blandskog, som ingen har vårdat och inga nära grannar har haft synpunkter. Här finns anledning att gallra och röja.

I slutningen högre upp mot hållmarken och mot ängen i öster finns ett parti med vacker ek, gran, tall och björk. Detta skall vårdas med försiktighet och något enstaka ingrepp kan ske samtidigt som beståndet nära vägen åtgärdas.

Utsikten

Vandringsleden stiger snabbt upp mot hållmarken med typisk tall och lav. På flera ställen har man en strålande utsikt mot nordost. På två ställen finns sänkor mellan knallarna – en större och en mindre. I sänkorna finns gran och grova tallar med blåbärsris i botten.

På ett ställe på hållmarken finns ett fuktigt område på ca 10 x 15 m med *skvattram* (*Rhododendron tomentosum*). Detta är ovanligt på Tynningö.

Skvattram.

På berget runtomkring växer även "Fönsterlav", *Vitlav* (*Cladonia stellaris*) och *Renlav* (*Cladonia rangiferina*).

Just här är nog den finaste utsikten över vinbärsängen, gamla ladan och Sofiero och bort mot Oxdjupet (Se bild).

Vandringsleden slingrar sig sedan ner mot Kvarntäppevägen och idrottsplatsen. Nära vägen finns tät blandskog som bör åtgärdas.

Vitlav / "Fönsterlav".

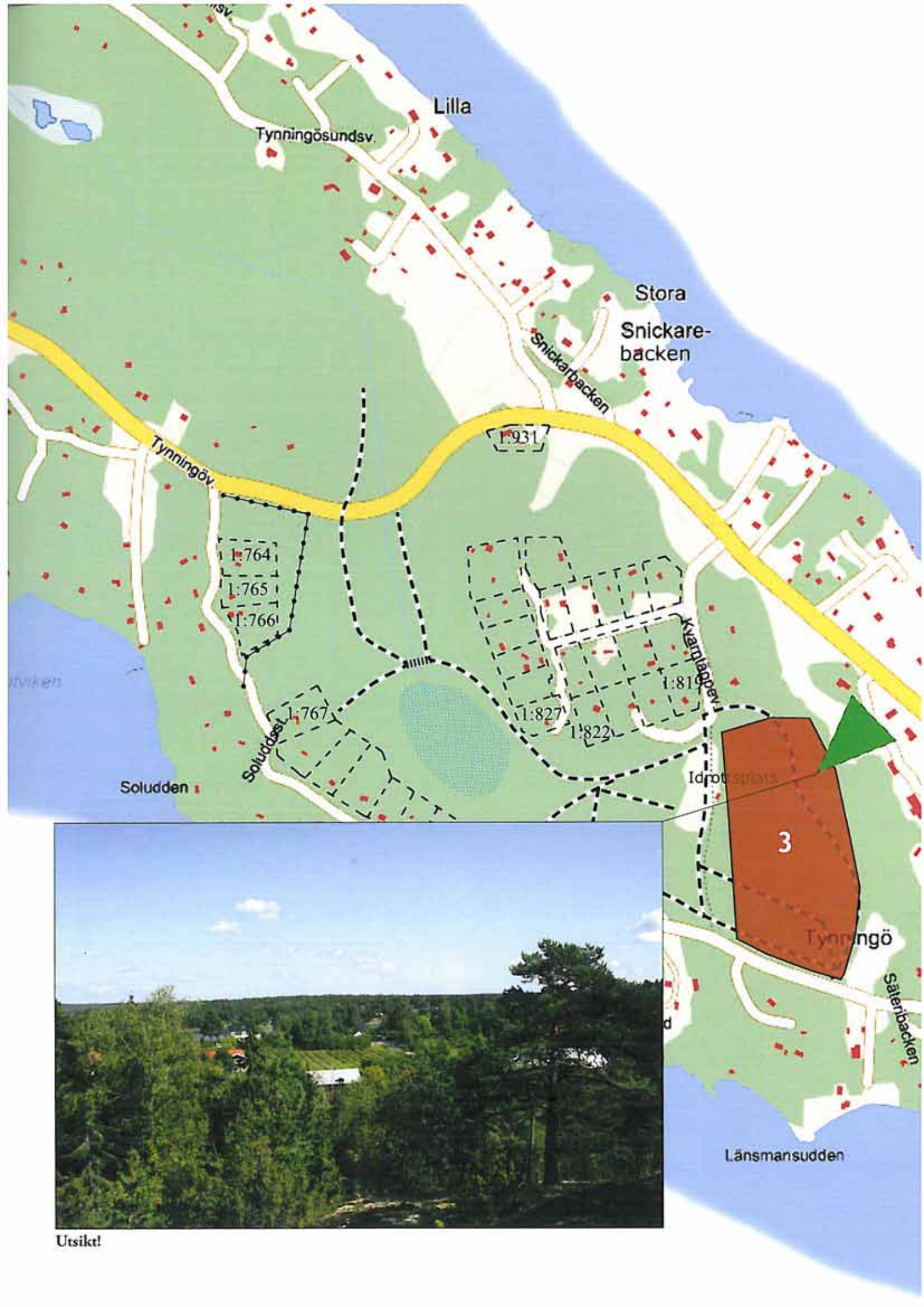
Detta gäller även området bakom dansbanan och runt om hela idrottsplatsen. Risken är stor att asp m.m. invaderar platsen, om man inte håller efter.

Soluddsstigen mot vandringsleden.

Uppmärkning av vandringsleden vid Soluddsstigen.

Utsikt!

4

Idrottsplatsen med omnejd

Det går en gammal väg från Kvarntäppevägen mot söder över idrottsplatsen och ner till Soluddsstigen. På östra sidan om vägen, bakom dansbana, idrottsplats och upp mot en bergssluttning och ända ner till Soluddsstigen finns ett skogsområde på ca tre hektar med en blandning av lövträd, tall och gran.

Skötseln är starkt eftersatt och kanten mot idrottsfältet är igenbuskad. Som det nu är inbjuder inte området till skogsvandring, även om det bitvis finns rikligt med blåbär.

Här kan gran och löv, mest asp tas bort. Detta gäller både stora träd och sly i kanten till ängen. Tall kan friställas som fröträd. Detta för att undvika plantering efter åtgärder. Ett par grova ekar ska givetvis lämnas.

På västra sidan om idrottsplatsen växer något som vi först beskrev som olvon. Men några exemplar är för stora, börjar likna små träd. Även bladen är för stora. Vi har att göra med en lönn - dock ej vanlig svensk lönn, utan *Tysklönn* (*Acer pseudoplatanus* L.). Man kan undra hur denna har hamnat vid idrottsplatsen på Tynningö?

Det finns även *Skogsknipprot* (*Epipactis helleborine*) på flera ställen nära idrottsplatsen – en ganska sällsynt orkidé som kan bli nästan en meter.

Vid eventuell skogsskötsel är området lätt att nå och hantera intill vägen över idrottsplatsen. Åtgärder kan göras med lätta maskiner och uttransport kan ske utan omlastningar. Grenar och sly bör kunna flisas på plats och med rätt entreprenör bör ekonomin vara positiv för TGEF.

Tätvuxet

På västra sidan av Kvarntäppevägen och söder om idrottsplatsen finns ett blandbestånd – asp, tall, björk, sälg – enstaka grövre tallar kan lämpligen lämnas som fröträd. Beståndet har fått växa för tätt och stammarna är ofta långa och gängliga.

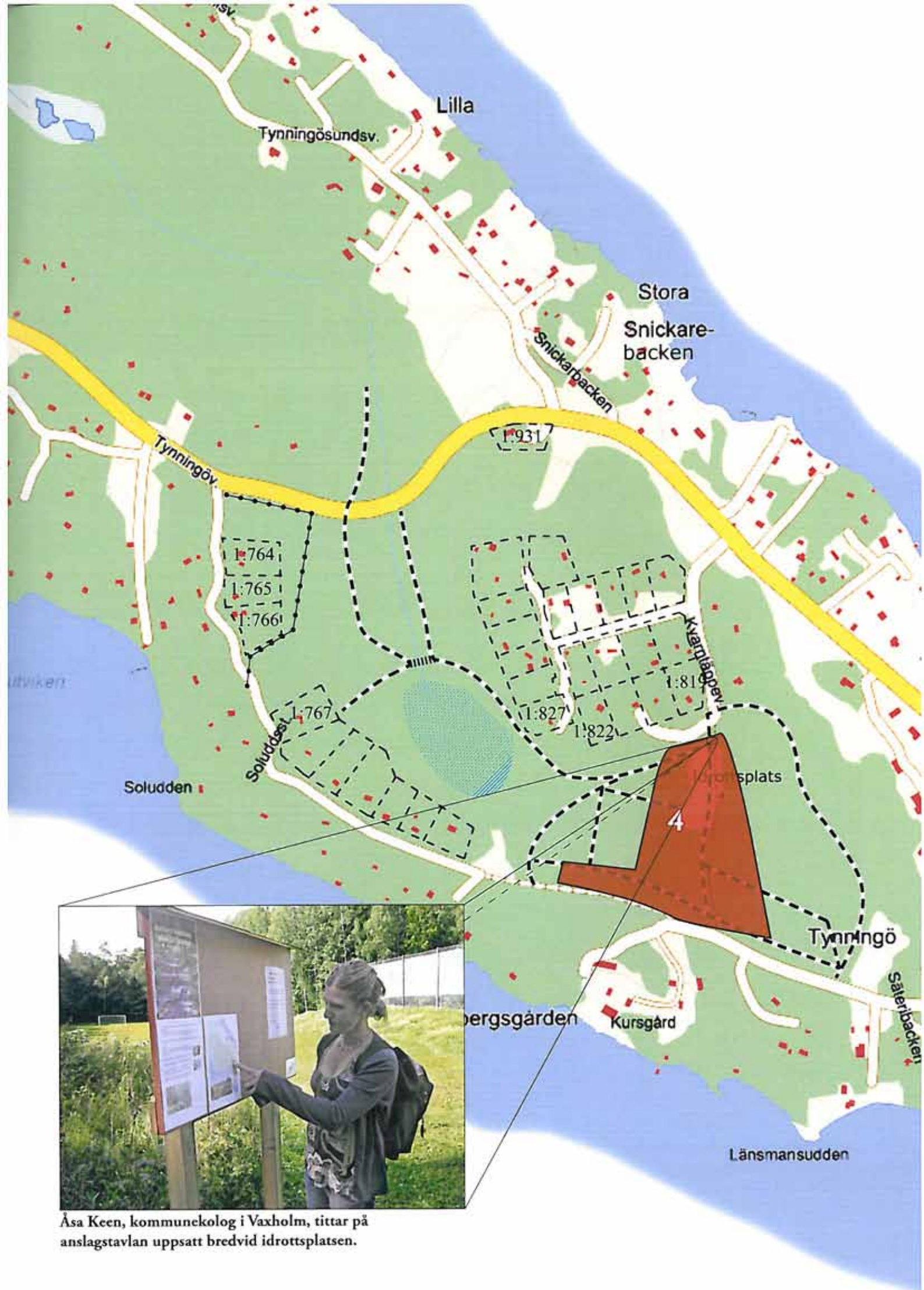
Vägen slutar i Soluddsstigen; en gammal och väl upptrampad vandringsled korsar vägen nära Soluddsstigen.

Tysklönn.

Skogsknipprot.

Åsa Keen, kommunekolog i Vaxholm, tittar på anslagstavlan uppsatt bredvid idrottsplatsen.

5

Gammelskog och granplantering

Mellan vandringsleden och Soluddsstigen finns ett bryn av ogallrad gran upp mot hållmark. Hållmarken övergår i "riktig" granskog på båda sidor om vandringsleden med någon inblandning av asp och med rikligt med blåbär i botten. Granskogen sluttar brant ner mot Soluddsstigen med ogallrad gran.

Om man följer vandringsleden glesar granskogen upp i tallblandskog med mer berg i dagen. Vandringsleden kröker mot norr ner mot gammal ängsmark. Denna har planterats med gran på 50-talet, som aldrig gallrats.

Granen har fått bli ojämn med grövre träd, "flaggstänger" och "störar". Granplanteringen sträcker sig nästan ända fram till idrottsplatsen och är mycket svår att ta sig igenom, vilket ingen heller gör. Planteringen omfattar flera hundra stammar.

Flera leder

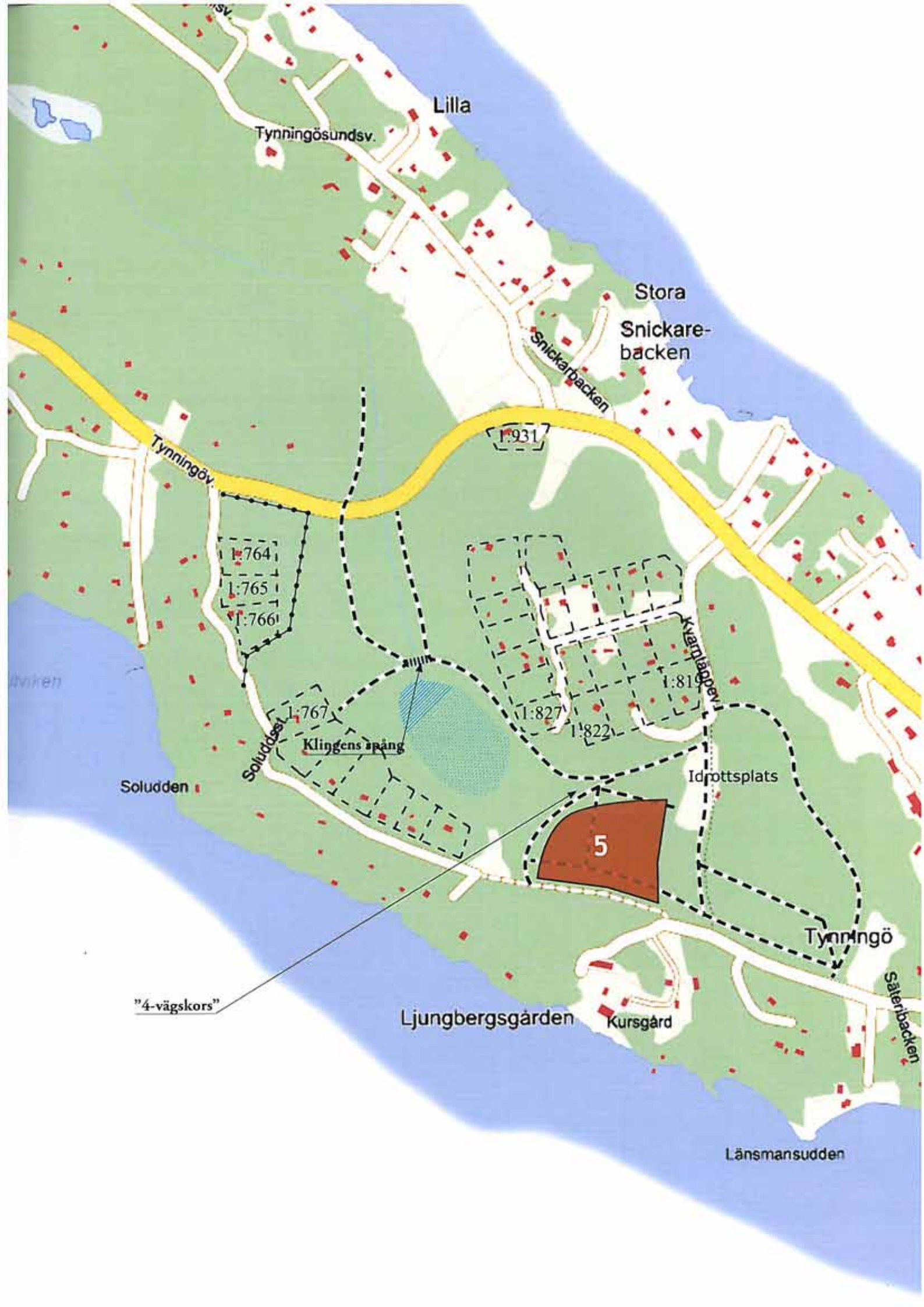
Vid ängen väster om granplanteringen delar sig leden i ett 4-vägs kors. Den östra leden landar vid idrottsplatsens sydvästra hörn. Den västra slingrar sig ner till ridstigen som leder vidare till Tynningövägen

Den led som går rakt fram mot nordost och uppåt nära tomterna **1:819** till **1:822** landar strax norr om idrottsplatsen och bakom tennisbanan. Dessa leder och stigar är gulmarkerade i terrängen, men finns bara delvis med på TGEFs tomtkarta. För att krångla till det ytterligare finns dessutom en tvärförbindelse mellan den norra och östra leden.

Kvarntäppevägens förlängning och vandringsleden omsluter alltså ett blandbestånd med gammal skog. Area-len rör sig om ca fyra hektar. Om vi talar i termer av "grön" skogsskötsel ska själva vandringsleden nära Soluddsstigen lämnas så orörd som möjligt. Den gamla granplanteringen kan avverkas helt. Enstaka granar har timmerdimensioner.

Granplantering.

Tynningö Klack

Längst i sydost reser sig en bergknalle, Tynningö Klack, som med sina ca 30 m över havet är Tynningös högsta punkt.

Den går att nå både från syd och nordost via vägar och stig sista biten upp till toppen. Utsikten är magnifik åt alla väderstreck och framför allt över inloppet till Stockholm i väster.

Här firas varje år i augusti "Forneldars kväll".

Tynningö Klack var en länk i kedjan av vårdkasar över hela skärgården, från Finland till huvudstaden, vilka varnade för krig. Berget kallas fortfarande även för "Bötberget", där "böte" betyder vårdkase. Båtviken nedanför hette tidigare "Bötviken", och det namnet kan man hitta på gamla kort och kartor. Vägen runt heter passande nog Bötbergsslingan

Berget är bevuxet med blandskog av lövträd, gran o tall. Nära toppen växer många vackra, knotiga tallar och ekar, samt en. Längs bergets fot mot norr har flera träd fallit och där skulle man kunna gallra och ta bort en del döda träd. Alternativt låta dem vara kvar som fristad till fåglar, insekter och småkryp.

Utsikt från Tynningö Klack.

Tynningöloppet som utgår från idrottplatsen går över vissa av vandringslederna.

TGEF har anordnat ett flertal vandringar i regi av Allan Klingström.

Här ser vi bl.a. en av de nya bänkarna som satts upp.

Vissa av granplanteringarna har litet eller inget värde. Här kan man dock hitta bra flaggstågsämnen.

Maren har rejäla sumpområden.

Maren har även en synnerligen aktiv bäver som "vårdar" skogen på sitt sätt.

Allt material copyright TGEF
Producerad 2011 revision 1.001
Kopiering tillåten om källan hänvisas
www.tynningo.se

